

Portaankorva Petrus

Joensuun kartanon fasaanisignaalit

Johdatus kotimaiseen metsästysmusiikkikulttuuriin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

24.11.2014

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Petrus Portaankorva Joensuun kartanon fasaanisignaali - Johdatus kotimaiseen metsästysmusiikkikulttuuriin 20 sivua 24.11.2014
Tutkinto	Musiikkipedagogi AMK
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi AMK
Ohjaaja	MuT Annu Tuovila
<p>Opinnäytetyöni käsittelee metsästysmusiikkia, erityisesti fasaaninmetsästyksen yhteydessä tapahtuvaa signaalisoitantaa. Työni koostuu kirjallisesta osuudesta sekä opinnäytetyökonsertin DVD-taltioinnista. Opinnäytetyöni kirjallisella osuudella on selkeästi kaksi tavoitetta: perehtyä tarkoin vanhoihin fasaanisignaaleihin ja signaalien käyttötarkoituksiin sekä analysoida niitä ja säveltää uudet signaalit vanhoja perinteitä kunnioittaen Joensuun kartanon fasaanijahtia varten. DVD-taltiointi on oleellinen osa opinnäytetyötäni. Opinnäytetyökonsertissani esittelin luentomaisesti signaalisoitannan historiaa sekä soitin signaali- ja fanfaariesimerkkejä ja säveltämäni uudet signaalit. Konsertin yhteydessä näytettiin myös fasaaninmetsästyksestä kertova lyhytdokumentti Jahti.</p> <p>Työ on tehty signaalisoitajan näkökulmasta. Olen tutkinut vanhoja signaaleja ja fanfaareja ja säveltänyt uudet signaalit siitä lähtökohdasta, että ne toimisivat Suomen arktisissa olosuhteissa. Tämä näkökulma rajoitti paljon sävellystyötä, mutta piti opinnäytetyöni tiiviinä pakettina.</p> <p>Uudet fasaanisignaaliit ovat opinnäytetyöni tuotos. Sävellystyö vaati perehtymistä signaalisoitannan maailmaan, joten opinnäytetyöni kirjallinen osuus voidaan nähdä taustoittavana kokonaisuutena, prosessina kohti uusia fasaanisignaaleja.</p>	
Avainsanat	metsästysmusiikki, fasaani, signaali, fanfaari, torvi

Author Title	Petrus Portaankorva Pheasant Signals of the Joensuu Mansion - An Introduction to the Finnish Hunting Music Culture
Number of Pages Date	20 pages 24 Nov. 2014
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Degree Programme of Classical Music
Specialisation option	Music Education
Instructor	Annu Tuovila, DMus
<p>In my thesis, I investigate hunting music, especially the signal horn playing during pheasant hunt. My final project consists of a written part and a DVD recording of my final concert. The written part introduces old pheasant signals and their use and includes 12 new signals I have composed. The DVD recording of the final concert is an important part of my project. During the concert I explained the history of signal and fanfare playing and introduced the new signals I wrote for the pheasant hunt. The concert included also a screening of a short documentary film about pheasant hunting entitled <i>Jahti</i>.</p> <p>I approach the topic from the point of view of a signal horn player. I have explored old signals and fanfares and composed new ones that would work in the arctic Finnish circumstances. This perspective limited my choices as a composer, but also helped me to create playable material.</p> <p>Research into signal horn playing was necessary so I could write new signals. The written part can be seen as an invitation for other musicians to write more hunting signals.</p>	
Keywords	hunting music, pheasant, signal, fanfare, horn

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Suomalaisen metsästysmusiikin historia	3
2.1	Metsästysmusiikin synty	3
2.2	Metsästysmusiikki Suomessa	3
2.3	Metsästystorven historia ja kehitys	5
2.4	Nyky aika ja Joensuun kartanon jahtipäivä	7
3	Joensuun kartanon fasaanisignaalit	11
3.1	Fasaanisignaalikokonaisuuden esittely ja analyysi	11
3.2	Suomalaiset ja keskieurooppalaiset signaalit	11
3.3	Tämänhetkisten, käytössä olevien signaalien esittely ja analyysi	14
3.4	Uusien signaalien esittely ja analyysi	15
4	Puhetta opinnäytetyökonsertista ja konserttitaltiinnista	19
5	Pohdinta	20
	Lähteet	21

1 Johdanto

Kiinnostukseni metsästysmusiikkia kohtaan heräsi kolme vuotta sitten vuonna 2011, kun sattumalta sain mahdollisuuden kokeilla Joensuun kartanon metsästystorvea. Olen käyrätorvensoittaja, mutta en ollut aiemmin juurikaan soittanut venttiilitömillä torvilla lukuun ottamatta erästä solistikeikkaa vuosia sitten, jossa olin mukana soittamassa vastentahtoisesti luonnontorvella Telemannin konserttoa kolmelle torvelle ja viululle. Joka tapauksessa metsästystorvi oli helposti lähestyttävä, johtuen todennäköisesti soittomateriaalista, joka on käytännössä laajennettua kolmisointua luonnonsävelin, sekä torven b-virityksestä, joka oli minulle tuttu modernista tuplakäyrätorvesta.

Suomalainen metsästysmusiikki nojaa vanhaan Kennelklubin signaalipohjaan, joka on suurimmaksi määrin lainattu Keski-Euroopasta. Fanfaaripohja sinänsä on aivan toimiva, mutta se on sävelletty yleiseksi kokonaisuudeksi, eikä pelkästään fasaaninmetsästyksen käyttöön. Opinnäytetyöni varsinaisen ydin on tämän signaalikokonaisuuden uusimisessa fasaaninmetsästyksen palvelukseen ottaen huomioon olosuhteet, jahdin keston sekä soitannolliset seikat.

Opinnäytetyöni käsittelee metsästysmusiikkia, erityisesti suomalaista fasaaninmetsästyksen signaalisoitantoa. Opinnäytetyöni kirjallinen osuus on jaettavissa karkeasti kahteen osaan: puhun ensin metsästysmusiikin historiasta ja avaan kontekstia, josta päästään toiseen puoliskoon, signaalien analysointiin ja säveltämieni uusien signaalien esittelyyn. Opinnäytetyöhöni kuuluva opinnäytetyökonsertti on jaettavissa samaan tapaan: avaan hieman historiaa eri signaalien takaa ja perustelen uusien signaalieni rakennetta peilaamalla muihin samassa tilanteessa käytettyihin vanhempiin signaaleihin. Itse fasaanijahti ja siihen kuuluvat seikat on nähtävä opinnäytetyöni punaisena lankana: jahtiin liittyvät perinteet, joita avaan ensimmäisellä puoliskolla, sekä jälkipuolen säveltämäni omat signaalit, jotka ilmentävät eri tavoin tätä kauan jatkunutta metsästysperinnettä. Tarkoitukseni on jatkaa perinnettä jonka katson olevan suomalainen, tästä syystä nojaan erityisen paljon Kennelklubin vanhaan signaalikokoelmaan, jota tulen kuitenkin peilaamaan vastaaviin keskieurooppalaisiin fasaanisignaaleihin.

Ajatus uusien signaalien säveltämisestä ei tullut heti mieleeni. Kaksi ensimmäistä metsästyskautta soitin vanhoja suomalaisia ja keskieurooppalaisia signaaleja, sekä

improvisoin välillä päästäni mitä milloin keksinkään. Idea omien signaalien säveltämisestä ajatuksen kanssa kuitenkin kiihotti mieltäni aika ajoin, ja kun deadline opinnäytetyön aiheen päättämiseksi näkyi horisontissa, oli päätös helppo ja opinnäytetyön ydin hahmottui silmien eteen. Ensiesitin uudet säveltämäni fasaanisignaalit helmikuussa 2014 perinteisen kiitosjahdin yhteydessä.

Opinnäytetyöni on tarkoitettu metsästysmusiikista kiinnostuneille, sekä metsästyksen harrastajille pienenä tietopakettina, josta saattaa myös tulevaisuuden suomalaiset signaalitorvensoittajat saada jonkin murusen purtavaa.

2 Suomalaisen metsästysmusiikin historia

2.1 Metsästysmusiikin synty

Erilaisia eläinten sarvista ja luista valmistettuja puhaltimia on käytetty merkinantoon ja pelotteluun, erityisesti metsästyksen ja sotimisen yhteydessä jo vuosituhansien ajan. Erilaisilla töräyksillä kommunikointi varsinkin metsästyksen yhteydessä oli tavallista jo hyvin varhain. Varsinaiset musikaaliset metsästyskappaleet ovat kuitenkin melko uusi asia, jos musiikilla halutaan tarkoittaa jotain muuta kuin pelkkään yhtä monotonista ääntä joka tulee ulos torven kellosta.

Metsästystorvella, sekä sen edeltäjällä parforce-torvella on mahdollista soittaa melko vaivattomasti luonnonsävelasteikko ala-c:stä kolmeviivaiseen asti, joten erilaisia soolomaisia signaaleja on soitettu metsästyksen yhteydessä jo 1500-luvulla (Labelle 2014).

Vaikuttaa siltä että musiikilliset, varsinaiset metsästysfanfaarit ja moniääniset signaalit syntyivät samoihin aikoihin, kun metsästystorvi eli luonnontorvi päätyi orkesteriin vuonna 1633, vaikka todistettavasti ensimmäinen torven sisältämä musiikkikappale on vuodelta 1545, teoksessa Taistelut, Metsästyksen ja Lintu-kappaleet, jonka on säveltänyt säveltäjä nimeltään Susato (Nelson 2007).

2.2 Metsästysmusiikki Suomessa

Ylipäätään puhuttaessa suomalaisesta taide- tai musiikkikulttuurista, on puhuttava ruotsalaisesta, venäläisestä tai ihan vaan eurooppalaisesta kulttuurista. Hyvin harva asia voidaan merkitä originaaliksi suomalaiseksi keksinnöksi, vaikka sama tilanne musiikkikulttuureissa on tietenkin lähes jokaisessa maailman maassa. Traditio ottaa ja lainaa sieltä täältä kiinnostavia seikkoja ja lisää niihin ehkä hieman kansanmusiikkiperinnettä, tai muuta maalle ominaisinta ja siten tekee siitä ja siitä osan kansallista perinnettä, ja kansalliseksihan mikä tahansa asia tulee lähinnä tekijän, säveltäjän tai muun taiteilijan, kotimaan perusteella. Tämä kyseinen tilanne on luonnollisesti myös metsästysmusiikin kanssa.

Olen tutkimuksissani tullut siihen tulokseen, että suomalainen metsästysmusiikkiperinne varsinaisesti alkoi vasta Karl Flodinin Suomen Kennelklubille säveltämästä metsästyssignaaleista, jonka kannesta on alla kuva. Kyseinen yhdeksän

torvisignaalia sisältävä lehtinen on ensimmäinen nuoteiksi käännetty suomalainen metsästyssävellyskokonaisuus, joka, tutkittuani saksalaisia ja tšekkiläisiä fanfaareja, on perinteessään hyvin lähellä niitä, kuten tulen myöhemmin fanfaarien esittely ja analyysi-osassa osoittamaan.

Kuvio 1. Karl Flodin Suomen Kennelklubin signaalilehtisen kansi

Karl Flodin, oli suomenruotsalainen musiikkikriitikko, -kirjailija ja säveltäjä, joka vaikutti merkittävästi suomalaiseen musiikkielämään 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Flodin sai mainetta kriitikkona erityisesti siitä, että hän arvosteli murskaavasti Jean Sibeliuksen Lemminkäinen-sarjaa vuonna 1897 (Wikipedia 2014: Karl Flodin). On yleisesti tiedossa, että Karl Flodin ei ollut säveltäjänä erityisen omaperäinen, mistä syystä hänestä myös tuli musiikkikriitikko, tämä kiinnostava seikka myös vaikutti omiin pohdintoihini ja Flodin signaalien analysointiin.

Ne suomalaiset fasaanimetsästyksen harrastajat, joilla on mahdollisuudet harrastaa fasaanimetsästystä sellaisissa puitteissa joihin kuuluu myös torvensoittaja, ovat myös käyneet ulkomailla, erityisesti tšekissä, fasaanijahdeissa. Tämä on aiheuttanut sen, että se metsästysmusiikki ja ylipäätään metsästysperinteen eri osat Suomessa on lainattu sieltä täältä Eurooppaa tarkoin ja tarkoituksella. Joensuun kartanon jahtipäivä on

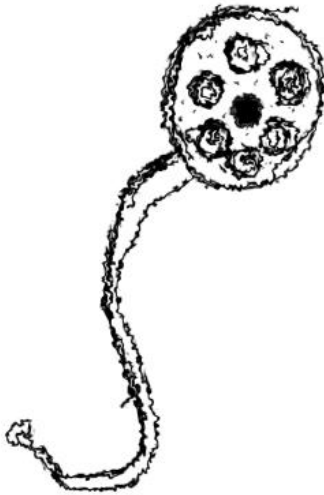

ampujille ampumisen lisäksi tunnelmointia. Suurin osa ampujista on kuullut samoja fanfaareja lomamatkoillaan Keski-Euroopassa.

2.3 Metsästystorven historia ja kehitys

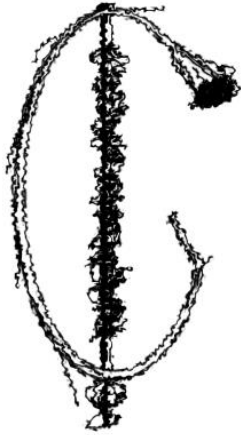
Jos puhutaan ylipäätään minkään vaskipuhaltimen historiasta, ajaudutaan puhumaan metsästysmusiikista ja erilaisista torvista joita on käytetty jo tuhansia vuosia merkinantoon. Messinkisen torven käyttö aristokraattisissa metsästyspiireissä yleistyi 1600-luvulla, mutta sitä ennen erilaiset eläimen sarvet (eng. Horn, it. Corno), joiden mukaan käyrätorvi on nimettykin, olivat jo kovassa käytössä.

Seuraavassa esittelen lyhyesti metsästystorven kehitysvaiheita. Piirtämäni kuvat torvista pyrkivät tuomaan esille eri torvien erityispiirteet ja kehityksen eri aikoina.

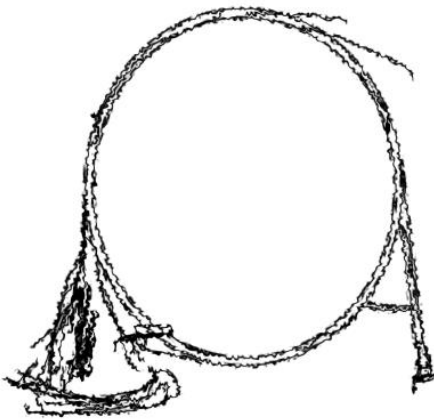
Kuvio 2. Lur

Ensimmäisiä metsästystorven esi-isiä oli Lur (torvi tai sarvi, ruots.), joka oli sotatorvi. Luria käytettiin sotimisen yhteydessä lähinnä sen matalan ja oudon äänen vuoksi, joka aiheutti pelkoa vastapuolella. Lurilla saattoi olla pituutta jopa kaksi metriä ja sitä soitettiin kuten modernia sousafonia kello-osa edessä, jolloin selkä ja hartiat tukivat instrumenttia, ja kova ääni suuntautui eteenpäin vihollisleiriin eikä omien korviin (Bacon 2009). Lurin kello-osa on erityisen kiinnostava, kuten piirtämäni kuva osoittaa. Kelloon tyypillisesti kaiverrettiin erilaisia korukuvioita, kuten modernin käyrätorven kranssiin.

Kuvio 3. Cornu

Luria hieman kehittyneempi ja sirompi roomalainen Cornu oli käytössä noin 200-luvulla. Cornun soittotapa muistutti paljon Lurin soittotapaa, mutta sitä käytettiin sotatantereiden lisäksi myös juhlallisuuksien yhteydessä. Cornu oli funktioltaan hyvin lähellä metsästystorvea (corno da caccia): sodassa sen avulla pystyttiin näppärästi kommunikoidaan erilaisin töräyksin, ja taisteluiden päättyttyä sillä soitettiin fanfaari keisarin voitokkaan sotaretken kunniaksi (Wikipedia 2014: Cornu).

Kuvio 4. Parforce-torvi

1500-luvulla käytetty Parforce-torvi oli viimeisin konkreettinen kehitysaste moderniin metsästystorveen. Sitä käytettiin täysin samoin kuin modernia metsästystorvea, mutta

ratkaiseva ero oli koossa. Parforce-torvi oli huomattavasti kookkaampi (ks. kuvio 4 ja 5), joka auttoi soittamaan lujaa ja helpotti artikulointia näissä kovissa nyansseissa. Torven koossa oli myös etunsa: soittaja pystyi ratsastamaan torven kanssa näppärästi, koska sitä pystyi kantamaan mukanaan kuin olkalaukkuja pujottamalla sen olan yli (Labelle/Monelle 2006).

Kuvio 5. Metsästystorvi

1700-luvulla kehitetty metsästystorvi (it. corno da caccia, saks. Jagdhorn), josta käytetään myös nimitystä luonnontorvi, päätyi oopperaan ja yleensä säveltäjien suosioon. Orkesterissa käytetty luonnontorvi poikkesi metsästystorvesta siinä, että sen viritystä pystyi muuttamaan putkea erikokoiseen vaihtamalla. Moderni käyrätorvi kehittyi luonnontorvesta erilaisten innovaatioiden ja vaiheiden jälkeen. 1800-luvun alussa käyrätorvi sai venttiilit, ja sitten lopulta huomattiin, että tuplatorvi (F- ja B-torvi samassa) suo torvensoittajalle parhaat mahdollisuudet menestyä erilaisissa soittotilanteissa (Bacon 2009).

2.4 Nykyaika ja Joensuun kartanon jahtipäivä

Joensuun kartanon metsästystoiminta on oivallinen esimerkki siitä millaista metsästys ylipäätään on 2000-luvulla. Kartanon järjestämien jahtipäivien suunnittelu- ja organisointipuoli on niin loppuun asti hiottua, että voi varmasti sanoa sen olevan omaa

luokkaansa Suomessa. Ohessa myös Joonatan Portaankorvan ottamia kuvia kevään 2014 Kiitosjahdilta.

Kuvio 6. Metsästysseurue (Joonatan Portaankorva 2014)

Jahti alkaa tavallisesti kello kymmenen, jolloin aurinko on noussut myös pimeimpään aikaan talvella. Ennen jahdin aloitusta ajomiehet, joita paikalla on keskimäärin neljäkymmentä henkeä, ovat tulleet paikalle kello kahdeksan jälkeen syömään ja tarkistamaan varusteet, sekä saamaan ohjeet tulevaan jahtiin. Ajoihin osallistuu myös koiranohjaajia, joita paikalla on seitsemästä kymmeneen henkeä lintukoirineen, sekä spanieli, jonka tehtävänä on hätyytellä fasaanit pahimmista ryteiköistä. Ajomiehiä ja koiranohjaajia on ohjaamassa lyhytaaltoradiolla kartanon riistanhoitaja, joka myös toimii jahdin varsinaisena johtajana. Kello kymmenen ajomiehet ovat siirtyneet taktisille paikoilleen ajoalueelle, joita kartanon ympäristössä on yhteensä viisi. Samaan aikaan tapahtuu isännän ampujille tarjoama skoolaus, tervehdys sekä lyhyt kertaus kartanon säännöistä mikäli paikalla on uusia ampujia. Skoolauksen yhteydessä tapahtuu myös jahtipäivän ensimmäinen fanfaari, joka on jahdin lopettavan fanfaarin tapaan hieman pidempi. Fanfaari on erityinen myös siitä syystä, koska se soitetaan kartanon takaa suoraan jokisuistoon, jolloin akustiikka on erittäin vaikuttava.

Kuvio 7. Signaalitorvensoittaja (Joonatan Portaankorva 2014)

Noin puoli yhdentoista aikaan alkaa jahdin ensimmäinen ajo. Ajot on suunniteltu siten, että fasaanit saataisiin mahdollisimman hyvin siirtymään ajoalueelta seuraavalle ajoalueelle ajomiesten hätyyttelemänä. Ajomiehet varustautuvat fasaanien ajoon kepein, joilla kopisutetaan puita ja pensaita, joissa fasaanit usein majailevat, sekä välineen kanssa jossa kaksi puulevyä hakkaa toisiaan aiheuttaen kovaa ääntä. Ensimmäinen ajo on myös niin sanottu tupla-ajo, jolloin fasaanien mieluisin ajanviettoalue ajetaan kahteen kertaan. Jokaisen ajon alkuun ja loppuun soitetaan lyhyt signaali merkinä ajomiehille ja ampujille siitä, milloin saa ampua ja milloin ampumisen on loputtava. Liikun kartanon ympäristössä riistanhoitajan mukana joka antaa minulle merkin milloin signaalit soitetaan.

Puolenpäivän aikaan on lounaan aika, jolloin myös ampujat yhdessä isännän kanssa siirtyvät lämmittelemään sisätiloihin kuuman keiton ääreen. Noin tunnin lämmittelyn, seurustelun ja syömisen jälkeen, siirrytään kolmannelle ajoalueelle hieman kauemmaksi kartanosta, josta sitten pikku hiljaa taas siirrytään ajo kerrallaan aivan kartanon viereen. Ampujat, riistanhoitaja ja minä, ovat koko ajon ajan jäällä, jolloin saadaan aikaiseksi turvallisin mahdollinen ampumakulma. Pyrin siirtymään jäällä aina mahdollisimman avaraan paikkaan kuuluvuuden ja akustiikan vuoksi. Vaikka signaalit ovat tarkoituksella

hyvin yksinkertaisia ja lyhyitä, kuuluu jokaiseen soitantoon oma valmistautuminen johtuen kylmästä ilmasta jossa huulet ja posket muuttuvat tunnottomiksi muutamassa minuutissa.

Jahtipäivän virallisen osan päättää paraati johon ovat kokoontuneet kaikki jahdille osallistuneet. Riistanhoitaja, ajomiehet, koiranohjaajat sekä minä ovat yhdessä puoliympyrässä kartanon ympyräistutuksen toisella puolella ja ampujat vaimoineen sekä isäntä toisella puolella. Jahtipäivän kruunaa pidempi fanfaari, jonka jälkeen isäntä pitää lyhyen puheen, kiittää ajomiehiä sekä koiranohjaajia ja ohjaa ampujat kätelemään heitä. Ympyräistutuksen etuosaan on rakennettu kuusialttari jonka sisälle on aseteltu ajolta löytyneet fasaanien valioyksilöt. Altтарin kummallekin puolelle on sytytetty kynttilät.

Jahtipäivä päättyy yhteiseen kartanon tarjoamaan juhlalliseen päivälliseen johon osallistuvat kaikki ajomiehet ja koiranohjaajat.

3 Joensuun kartanon fasaanisignaalit

3.1 Fasaanisignaalikokonaisuuden esittely ja analyysi

Fanfaarin ja signaalin ero on kuulijan korvassa. Signaali tarkoittaa kirjaimellisesti toimintaa ohjaavaa merkkiä, kun taas fanfaarilla tarkoitetaan mitä vaan juhlavaa kolmisointuun pohjautuvaa melodiaa (Valpola 2000). Puhun signaalista silloin kun soittamisella on juhlavuuden lisäksi merkinantofunktio, ja fanfaarista silloin kun soittamisen funktio on itse musiikki. Jahtipäivän aikana tulen yleensä soittaneeksi vain kaksi fanfaaria, alkuun ja loppuun, kuten edellisessä luvussa kerroin. Nämä kaksi fanfaaria ovat tarkoituksella avoimia, jolloin isäntä voi esittää toivomuksia niiden suhteen. Jahtitorvensoittajan tärkein osuus on juuri signaaleissa, joita soitan päivän aikana yhteensä kymmenen kappaletta, jokaisen ajon alkuun ja loppuun. Opinnäytetyöni varsinainen ydin onkin juuri signaalien säveltäminen Joensuun kartanon fasaaninmetsästyksen tarpeisiin.

Signaalien säveltämisessä on otettava huomioon erilaisia seikkoja, erityisesti ympäristö. Soitan kaikki signaalit talvella ulkona, jolloin minun on tiedostettava mitä kaikkea pakkasessa tunnottomilla huulilla voi soittaa. Pakkanen vaikuttaa myös torven vireyteen. Luonnonsävelsarjassa on modernin torven soittajalle monia ääniä, jotka kuulostavat korvaan falskeilta ja pakkanen saa aikaan sen, että nämä äännet ovat vielä kauempana oikeasta vireestään. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista että signaali kestää yli kymmenen sekuntia, koska sen funktio on vain juhlallisesti ilmoittaa milloin ampuminen saa alkua ja milloin ampumisen on loputtava.

Metsästystorvi, jota käytän jahdeilla, on käytännössä B-vireinen luonnontorvi. Moderni käyrätorvi taas on sekä B-, että F-vireinen. B siis tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että putki on melko lyhyt ja luonnonsävelsarja alkaa kovin korkealta. Tämä seikka yhdistettynä ääriolosuhteisiin vaikuttaa oleellisesti siihen mitä torvella käytännössä voidaan soittaa.

3.2 Suomalaiset ja keskieurooppalaiset signaalit

Ensimmäinen seikka, joka tulee mieleen Flodinin signaaleja tutkaillessa, on niiden pituus tai oikeastaan lyhyys. Flodin ajatteli signaalinsa selkeästi pelkästään kommunikointitarkoitukseen (Flodin 2014). Signaalit eivät ole musiikillisesti ihmeellisiä, ne ovat helppoja soittaa myös talviolosuhteissa Suomessa ja mikä tärkeintä, ne yksinkertaisuudessaan ovat helposti toisistaan erotettavia, jolloin metsästysseurueen on helppo muistaa rytmin ja sävelten vaihteluiden perusteella mitä mikäkin signaali tarkoittaa. Kennelklubin signaalit ovat myös, kuten aiemmin totesin, melko yleispätevät kaikenlaiseen metsästystoimintaan: signaalien sanoituksissa mainitaan metsästyksen kohteiksi hirvi, jänis ja kettu. Olenkin käyttänyt Joensuun kartanon jahdeilla pelkästään ensimmäistä ja viimeistä signaalia Flodinin signaalistosta, joiden merkitykset ovat:

Sei - so - koi-rat on jäl - jill!

Lo - pe -te - taan!

”Seiso, koirat on jäljill!” (Flodinin signaali nro 2), oli helppo valinta ajon aloittavaksi signaaliksi lähinnä siitä syystä, koska se on rytmensä puolesta reipas ja harmonisesti looginen, sekä sanoituksen merkityksen puolesta järkevä (metsästyskoiria on tosiaan jäällä samaan aikaan koiraohjaajien kanssa). Flodin olisi halunnut ensimmäiseksi soitettavaksi signaaliksi ”Hoi oi!”-signaalin, joka tarkoittaa vain merkkiä: ”miss’ olette?”, ja kaksi kertaa puhallettuna: ”tääll’ oon!”:

Signaali on kuitenkin niin tylsä, oikeastaan mitäänsanomaton, että päätin aikoinaan soittaa ensimmäisenä signaalina koirien tilaan viittaavan signaalin. Koiriin viittaava signaali on myös tyyllisesti lähempänä tšekkiläistä Antonín Dykin ajon aloittavaa signaalia jonka esittelen myöhemmin, joten valinta oli helppo.

Tarkasteltuani ja vertailtuani suomalaisia ja keskieurooppalaisia signaaleja, olen huomannut yhdenmukaisuuksia juuri rytmisten ja harmonisten päätösten suhteen. Suomessa kuten Tšekissä ja Saksassa kommunikoivat signaalit ovat lyhyitä ja ytimekkäitä, ja alkuperäinen funktio on ollut juuri useamman torven vuoropuhelussa (jonka nykyään korvaa lyhytaaltoradiot). Lopettavan signaalin päätössävel on pitkä ja päätössignaali on usein rakennettu siten, että toonikalla on tietynlainen rauha, joka viestii ajon lopusta. Aloittava signaali taas on ripeä ja lyhyt, jolloin viesti on päinvastainen, se ilmoittaa: "valmistautukaa!". Rytmiset motiivit ovat myös usein samankaltaiset. Pisteellisen kahdeksasosanuotin päätyminen kuudestoistaosanuotin kautta neljäsosanuotille (töttöröö-ilmiö), sekä toonikan ja dominantin vuorottelu, joka aina kyllästymiseen asti on luomatta toisaalta mitään uutta kiinnostavaa:

Flodinin signaali nro 4, "Haukku käy, haukku käy, Huomaa jo!"

Flodinin signaali nro 5, "Kettu on, kettu on, joudu nyt!"

Flodinin ylläoleva signaali nro 4:n kiinnostavuus on ainoastaan dominantin ja toonikan vaihtelussa sekä rytmisessä toistuvuudessa. Signaalissa nro 5 dominanttivaihtelustakin luovuttiin ja musiikillinen anti on pelkästään rytmisessä. Toisaalta signaalit voisi nähdä parina, jossa ensimmäinen signaali ilmoittaa koirien mielentilan ja toinen signaali kertoo ketusta jota ollaan jahtaamassa - koirat aistivat ketun ja havainto osoitetaan oikeaksi seuraavalla signaalilla. Kummankin signaalin viimeinen tahti istuu kovin huonosti sanoitukseen, "Huomaa jo!" ja "joudu nyt!", joka mielestäni vaatisi ehdottomasti kahden kahdeksasosanuotin käyttöä pisteellisen kahdeksasosanuotin sijaan kyseisessä tilanteessa. Ruotsinkielinen merkitys signaalien rytmikkaan taas toimii moitteettomasti:

”pass’ nu opp!” ja ”fjöl nu med!”, mikä kertoo siitä, että suomenruotsalainen Flodin suunnitteli signaalit alun perin ruotsin kielelle.

3.3 Tämänhetkisten, käytössä olevien signaalien esittely ja analyysi

Olen käyttänyt signaalien analysoimiseen metodia, jota voisi kuvailla kuvitellun harmonian tutkailuksi yhdistettynä metriseen pohdiskeluun ja maalaisjärkeen. Usein kuvittelen signaalin eri äänten ja ääniryppäiden pohjalle näkymättömän bassosävelen tuomaan tarvittavaa logiikkaa kokonaisuuteen (toisinaan signaalin kokonaisuus näyttäytyy, ja kuulostaa, epäloogiselta). Tämä näkyy myös merkintätavassani: käytän aktiivisesti sointuastemerkintää.

Yllä Karl Flodin säveltämä Kennelklubin ajon aloittava signaali, jossa on selkeä kulku toonikalta dominantin kautta takaisin toonikalle (I-V-V-I). Signaali on harmonisesti peilikuva itsestään, jota on hieman rytmisesti koristeltu. Rytmisen muutos on toisaalta kiinnostava, mutta suhteutuu hankalasti signaalin motiiviin, joka näyttäisi olevan pelkästään inversiossa.

Karl Flodin säveltämä Kennelklubin ajon lopettava signaali, jonka harmoninen kulku on hieman eksoottisempi, kuten ylläoleva kuva osoittaa. Toonikan kautta dominantille ja toonikan terssisävel (I-V-I-I). Signaali kommunikoi hyvin Flodin aloittavan signaalin kanssa, mutta terssi päätössävelenä saattaa ampujan mielessä harhaanjohtavasti kuulostaa siltä, että signaali ei sinetöisi ajoa, vaan aloittaisi ajon. Signaali on kuitenkin loogisesti nouseva, kaikkia mahdollisia sävellajiin kuuluvia luonnonsäveliä hyväksikäyttävä sarjassaan nerokas musiikkikappale.

Yllä nuottikuva Antonín Dykin säveltämästä ajon aloittavasta signaalista "Lovu zdar", onnea metsästykseseen. Dominantin ja toonikan vuorottelua, jonka mielenkiintoisuutta on lisätty toonikan terssillä. Lopettava toonika kruunataan dominantilta suoraan terssiin hyppäävällä sivusävelellä. Rytmisenä motiivina toimii kahden kahdeksasosan hyppy puolinuotille, jota säveltäjä on uskollisesti noudattanut loppuun asti.

Ylläoleva Antonín Dykin metsästyksenlopetussignaali "Konec honu" on pisin tämänhetkisistä käytössä olevista signaaleista. Soitan sen ennen lounastaukoa sekä koko jahdin ajo-osuuksien loppuun. Signaali on, kuten tapana, toonikan ja dominantin vuorottelua jossa on kuitenkin kiinnostava kiihkeämpi ensimmäinen vaihe, ja joka sen jälkeen harkitusti hidastuu toiseksi viimeiseen tahtiin neljäsosille (I-V-I-V, I-V-I-V, I-V-I-V-I). Signaali on myös ainoa joka metrisyydessään vaatii soittajalta jonkinlaista näkemystä musiikkikappaleesta. Signaalin rytmisenä motiivi on pisteellisen neljäsosa- ja kahdeksasosanuotin yhdistelmässä joka lähtee ja päättyy lepäävälle puolinuotille. Toiseksi viimeinen tahti on poikkeus, joka rauhoittaa signaalin ennen toonikaa, siinä dominantti tulee vahvasti esille joka toisella neljäsosalla ja antaa odottaa toonikaa.

3.4 Uusien signaalien esittely ja analyysi

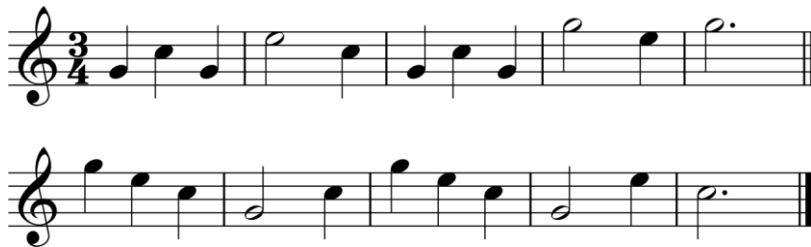
Säveltämäni uudet fasaanisignaalit on tehty keskieuropalaista perinnettä kunnioittaen. Toisaalta, keskieuropalainen perinne tarkoittaa sitä, että säveltäjänä on ollut erilaisia metsästyksenharrastajia joilla on toisinaan hyvin rajoittunut tietämys musiikista, mutta toisaalta se tarkoittaa sitä, että signaalit on sävelletty rakkaudella tätä tarkoitusta varten (Dyk 2009). Signaalit ovat kaksipuolisia (eroteltu tuplaviivalla), joka tarkoittaa sitä, että jokaisen erillisen ajon alkuun ja loppuun soitettavat signaalit ovat teemoiltaan yhteiset. Signaalien ajon yli yltävä jatkuvuus on myös otettava huomioon soitettaessa: tempoissa, artikuloinnissa, tyyliässä yms. Signaalit ovat myös hieman pidempiä kuin Karl Flodinin

signaalit, koska varsinaista kommunikointia useamman torvensoittajan kesken ei jahdin aikana tapahdu - signaalini lähentelevät fanfaareja funktioltaan.

Olen valmistanut signaalit arktiset olosuhteet huomioon ottaen. Lähtösävelenä on aina joko kirjoitettu C tai G, joka mahdollistaa signaaliparin ensimmäisen signaalin soittamisen lähes tunnottomilla huulilla, ja kaikki signaalit on kirjoitettu yhden oktaavin sisälle.

Signaalin harmoninen logiikka on toonika- ja dominanttitahtien vuorottelussa (I - V - I - V), jolloin soitanto jää tarkoituksella auki (dominantille). Signaalin toinen puolisko alkaa dominantilta (V - I - V - I), jolloin tuloksena ovat harmonisesti päinvastaiset parit ja selkeä ensimmäisen puoliskon jatkumo toiselle puoliskolle.

Tämä signaali voidaan ajatella yhteen. (V - I - V - I - V) (I - V - I - V - I), signaalin joka toinen tahti sisältää neljäsosaliikettä ja joka toinen taas rauhoittuu puolinuotille. Signaali jää dominantille odottamaan toista puoliskoa. Toisen puoliskon neljäsosaliike on varioitu, ja tahallistettu.

Signaalin alkupuolisko on käytännössä toonikaa, paitsi kaksi viimeistä tahtia, joissa viimeinen nuotti selkeästi leimataan toonikaksi. Signaalin toinen puolisko jatkuu samalla toonikalla ja liikehdinnällä joka menee eri parein toisella puoliskolla. Toonikan ja dominantin vaihtelua jatkuu loppuun asti, paitsi e2, joka toonikan terssiltä luontevasti päättyy päätössäveleen.

Lyhyt ja ytimekäs signaali (I - V - V - I) (I - I - I) luottaa rytmisiin elementteihin, pisteelliseen kahdeksasosanuottiin ja kuudestoistaosanuottiin. Pisteellinen puolinuotti on eräänlainen motiivi ensimmäisellä puoliskolla. Signaali antaa rytmisesti ainekset lopun tihentymälle. Toinen puolisko on loogisempi ja yksinkertaisempi. Alku puolen tihentymä toistetaan puolinuottien välissä kahdesti ja tuodaan dominantin kautta toonikalle. Musiikkikappale on soitettava tarkoin samassa tempossa ja samalla tavoin artikuloitujen yhtenä kokonaisuutena.

(V - I - I - V - I) (V - I - I - V - I) on sinänsä helppo ratkaisu, jota olen rytmisesti pyrkinyt tekemään mielenkiintoisemmaksi. Alkupuolen viimeinen ääni on seksti, jolloin se jää odottamaan loppupuolta, jossa sama motiivi pisteellisten ja kahdeksasosien välillä.

Mozart-tyylinen signaali, jossa sekä alku- että loppupuolella toistuu alussa sama melodia. Alkupuoli jää G:lle dominantille, jolloin loppupuolisko pääsee helpommin aloittamaan osuutensa. (I - I - I - V) (I - I - V - I).

4 Puhetta opinnäytetyökonsertista ja konserttitaltioinnista

Järjestämäni opinnäytetyökonsertti koostui metsästysmusiikkiesityksistä sekä jahtipäivästä kertovasta lyhytdokumentista. Opinnäytetyökonsertti huipentui esittämiimme fanfaari-duoihin ystäväni Katariina Konnun kanssa. Konsertti oli myös harkitusti osittain puhetta ja siinä samalla musiikkia. Valmistauduin konserttiin miettimällä parhaat mahdolliset esimerkit kuvaamaan eri signaalien funktioita, sekä peilaamaan omia signaalejani niihin. Opinnäytetyökonsertti eteni samaan tapaan kuin opinnäytetyöni: kävin läpi hieman metsästysoitannon historiaa, minkä jälkeen esittelin uudet signaalit ja perustelin valintojani niiden suhteen. Yleisö piti näkemästään, eli suunnittelemani opinnäytetyökonserttikokonaisuus toimi hyvin.

Opinnäytetekonserttiin läheisesti liittyvä jahti-video oli hyvin mielenkiintoinen projekti kaiken kaikkiaan: kyse oli siis lyhytdokumentista, jossa pyrittiin mahdollisimman selkeästi esittämään jahtipäivän tapahtumat ja henki signaalitorvensoittajan näkökulmasta. Yhdessä kuvaaja/äänittäjä Joonatan Portaankorvan kanssa aluksi pohdimme miten se olisi mahdollista toteuttaa, miten kuvakulmat, äänien tallentaminen sekä tapahtumien kulku saataisiin mahdollisimman luontevaksi. Joonatan päätyi lopulta kuvaamaan ja nauhoittamaan lähes kaiken mitä ympärillä metsästyksen aikana tapahtui, ja niistä rakensimme melko ehjän kokonaisuuden, joka kuvasi päivän tapahtumia oikein hyvin.

Valmistimme Joonatanin kanssa opinnäytetyökonsertista DVD:n, joka tukee opinnäytetyön kirjallista osiota erityisesti säveltämieni uusien fasaanisignaalien soittoesimerkkien sekä Jahti-dokumentin osalta. DVD on rakennettu siten, että siitä voi helposti valita katsottavaksi joko koko opinnäytetyökonsertin, uudet fasaanisignaalit tai metsästyksestä kertovan lyhytdokumentin. DVD on käytettävissä Helsingin konservatorion ja Metropolian kirjastossa.

5 Pohdinta

Idea opinnäytetyöni kirjoittamisesta metsästysmusiikista, ja erityisesti fasaanisignaaleista, heräsi alun perin erään ystäväni ajatuksissa, kun pohdimme yhdessä että mistä voisi tämän Metropolia -koulun kruunaavan lopputyön kirjoittaa. Asiaa jonkin aikaa pohdittuani kysyin Joensuun kartanon riistanhoitajalta mitä hän ajattelisi asiasta, ja hänen innostuksestaan päätellen valitsin aiheeksi juuri tämän. Aihe osoittautui hyvin herkulliseksi. Opinnäytetyön tekeminen soivana opinnäytetyönä vaikutti hyvältä ratkaisulta, koska opinnäytetyöni ydin on juuri uusien signaalien säveltämisessä ja esittämisessä, eikä niinkään kirjallisessa tutkimuksessa. Opinnäytetyöni ei pyri tuottamaan uutta tietoa, vaan uskottavasti luomaan käyttöön tarkoitettua materiaalia signaalitorvensoittajalle. Summa summarum: opinnäytetyöni on hyvin käytännön- ja työelämänläheinen, lyhyt mutta pohjustettu esitys valmistamistani fasaanisignaaleista.

Lähteet

Bacon, Thomas, A Brief History of Horn Evolution, http://www.hornplanet.com/hornpage/museum/history/horn_history1.html, luettu 29.10.2014

Dyk, Antonín. 2009. Trubačské desatero

Flodin, Karl. Finska Kennelklubbens Jaktsignaler, Suomen Kennelklubin Metsästyssignaalit

Frevert, Walter, Das jagdliche Brauchtum, Hamburg und Berlin, Verlag Paul Parey

Labelle, Brigitte, Hunting Horn in France (1600 to 1700), <http://horncentral.com/2-Hunting-Horn-in-France-1600-to-17001.html>, luettu 29.10.2014

Monelle, Raymond. 2006. The Musical Topic: Hunt, Military and Pastoral, Indiana University Press

Nelson, Kayla, Horn History, <http://www.hornhistory.com/>, luettu 29.10.2014

Valpola, Veli. 2000. Suuri Sivistyssanakirja, WSOY 1. painos

Wikipedia, Cornu (horn), http://en.wikipedia.org/wiki/Cornu_%28horn%29, luettu 30.10.2014

Wikipedia, Karl Flodin, http://fi.wikipedia.org/wiki/Karl_Flodin, luettu 15.9.2014

